

Csodafa és fajtaminősítés

Az Erdészeti Lapok idei, márciusi számában az oxyfáról szóló korábbi tájékoztatásokat bíráló cikkekre, illetve a benük található téves adatokra és csúsztatásokra válasznak kell.

Bizonyára elkerülte tisztelt kritikussaim figyelmét, hogy az említett cikk eleve kérdéssel kezdődik, a címének végén kérdőjel van. A kérdőjel kérdést, esetleg kételyt jelez, minként ez a cikkemben több helyütt előfordul.

Mátyás Csabának viszont igaza van a spanyol nyelven megnevezett intézmények miatt. Sajnos – elismerem – hibát követtem el: lazán kezeltem a hivatkozásokat, nem gondoltam, hogy ez bárkit is érdekelhet. Most ezeket a hibákat kijavítottam.

Több kérdésben foglalt állást a Castilla La Mancha Egyetem *Agroerdészeti Technológiai, Tudományos és Genetikai Osztályának Megújuló Energiát Kutató Intézete*. (Lehet, hogy az intézmény nevének fordítása nem tökéletes, ezért közlésemet angolul is: *Renewable Energy Research Institute (IER) Department of Agroforestry Technology and Sciences and Genetics Castilla La Mancha University* és spanyolul is: *Instituto de Investigación en Energías Renovables Departamento de Ciencia y Tecnología Agroforestal y Genética Universidad de Castilla La Mancha*.) Az intézmény és vezetőjének honlapja (<http://www.uclm.es/>, illetve <http://www.uclm.es/profesorado/manuelestebanlucas/index.htm>) angolul is beszél.

Az egyetem valóban nem képez diplomás erdőmérnököket, de azért van erdőszettel foglalkozó részlege: *Departamento de Ciencia y Tecnología Agroforestal*, azaz Agroerdészeti Tudomány és Technológiai Osztály. A főiskola jelenleg pedig az egyetem alá tartozik. A neve most *Escuela Técnica Superior de Ingenieros Agrónomos y de Montes (ETSIAM) de la Universidad de Castilla La Mancha*, lefordítva (kb.) a *Castilla La Mancha Egyetem Agrár- és Erdőmérnöki Felsőfokú Technikuma*. Az iskola – többek között – erdőmérnököket is képez (ami nálunk talán az üzemmérnököknek, vagy felsőfokú technikusnak felel meg, nem „dipl. ing.”).

Az egyetemi intézet a kutatásait a cikkben említett szervezettel (IER) együttműködve végzi (az egyetem honlapján megjelentek szerint). Elnézést kérek az olvasóktól a pontatlanságomért.

Az invazivitás kérdésében – mivel más eredmények nem állnak a rendelkezésünkre – csak a spanyol eredményekre támaszkodhatunk. Az általuk kiállított (és általam idézett) igazolás – hacsak nem okirat-hamisítással állunk szemben – angolul megtalálható itt: <http://www.gardencenterejea.com/fo-tos/productos/detalle/1356101Paulownia-certificado.pdf>

Az irat aláírója a Környezeti és Erdészeti Kutatócsoport igazgatója, *dr. Francisco Ramón López Serrano*, aki az egyetemi intézet alkalmazottja: <http://www.uclm.es/profesorado/manuelestebanlucas/colaboradoresi.html>.

Nyilván a laboratóriumban történő előállítás nem garantálja azt, hogy a fa magjai nem csíráképesek, de ilyet nem is állítottam. Ezt a fenti igazolás állítja. A dokumentum 2014-ben készült. Feltehetőleg hosszas vizsgálatok, kutatások előzték meg az eredmények megszületését, de erre volt is lehetőségük, mivel a vizsgálatok már 2007 óta folynak.

Az angol nyelvű idézetnek csak az az oka, hogy az olvasók nagy része alighanem nálam jobban tud angolul, így többségüknek nem okoz gondot a két rövid angol mondat megértése. A félreértések elkerülése érdekében akkor most magyarul (és angolul) is idézem: „*Ez a klón egy hibrid faj (fajhibrid?), ezért életképtelen magokat produkál (terem?) és nem mutat invazív tulajdonságokat, vagy invazív viselkedést. A Paulownia clone in vitro 112 (vagyis az oxyfa) nem szerepel az invazív fajok spanyol listáján.*” („*This clone is a hybrid species thus producing unviable seeds and not presenting invasive characteristics or invasive behaviour. Also, Paulownia clone in Vitro 112® is not included in the Spanish list of invasive species.*”)

Az, hogy a listán nem szerepel, csak a következménye az első mondatban foglalt állításnak. Az ominózus állítás persze mindenkinek furcsa lehet (t.i. hogy azért nem invazív, mert fajhibrid), de vannak erre is példák a biológia történetében. Az állítás megalapozottságáért az intézet felel és itt érünk el egy lényeges kérdéshez.

Sokszor halljuk, azt tanultuk, hogy a társadalmunk a kölcsönös együttműködésre és a bizalomra épül. Megbízunk az orvosban, aki felírja az orvosságot; a patikusban, aki kikeverri és odaadja; megbízunk a szakácsban, aki az ennivalónkat készíti; a gyárban, amely gyártja; az autószerelőben, aki a kocsit készíti fel az útra; a spanyol autóban, halkonzervben és

pezsgőben. Nem látom be, hogy miért éppen a Castilla La Mancha Egyetem állításában nem bízhatnánk, főleg, amíg nincs megalapozott, a véleményünkkel szembeállítható ismeretünk. Nyilván nem minden megalapozottság nélkül írták le az említett mondatokat.

Persze, az oxyfa (ill. a *Paulownia clone in vitro 112*) is egy a császárfák közül, de a tanulmányaink során a kínai császárfát (*Paulownia tomentosa*) ismertük meg „a császárfaként”. Ez a fafaj (*P. tomentosa*) valóban szerepel több ország özönnövény-listájában, azonban nincs arra semmiféle adatunk, hogy a *P. elongata*, vagy a *P. fortunei* (az oxyfa „szülei”), esetleg valamely hibridjük szerepelne bármelyik ország özönnövény-listáján. (Például egy cikk, amelynek az

a tárgya, hogy a *P. elongata* (ill. a szóban forgó klónja) miért nem invazív: <http://www.fast-growing-trees.com/blog/royal-empress-trees-invasive-heres/>, vagy egy másik: <http://forums2.gardenweb.com/discussions/1726629/non-invasive-paulowina-yes.>) Persze lehet, hogy csak a gyenge angoltudásom tréfált meg, vagy bedőltem egy ócska kereskedelmi trükknek!

Az invazivitas kérdése egyébként is érdekes. „20–40 éves korában dönthető el” az oxyfáról, hogy invazív-e, de – a jelenleg javasolt termesztési eljárások szerint az oxyfa egyik példánya sem fog 6-7 évnél tovább élni, mivel korán kitermelik. Egyébként néhány amerikai cikk azt javasolja a *P. tomentosa* erőszakos terjedésének megelőzésére, hogy csonkolással elejét lehet venni a virágok kifejlődésének és így a magról történő terjedésnek.

Az egyetem persze másféle vizsgálatokat is végzett (DUS, VCU, faanyagvizsgálat, ...). Ezek eredményeiről szóló jelentések letölthetők az oxyfát Magyarországon (ismereteim szerint kizárólagos joggal) forgalmazó cég honlapjáról. Itt további érdekes anyagok is találhatóak, pl. *Kísérleti projektbeszámoló, Erdősítés császárfával (Paulownia spp.) Castilla La Mancha felsivatagos területein (A kutatást végezte dr. Antonio del Cerro Barja, Albacete, Agrármérnöki Főiskola, Erdészeti és Genetikai Tudományok és Technológia Tanszék, 2009. január)*, amelyekből különböző növekedési, a klón termőhelyigényére vonatkozó, vagy hozamadatokat lehet megkapni. Az anyag sok adatot, felvételt és az egyik kísérlet leírását is tartalmazza. Ezek az anyagok mindenki számára hozzáférhetők.

A honlapon a faanyagvizsgálatok eredményei is megtalálhatók, de a NyME illetékes laboratóriuma már – ismereteim szerint – a télen megbízást kapott a faanyag itthoni, hiteles eredményeket szolgáltató vizsgálatára. A hazai fajtaminősítés előkészítését szolgáló vizsgálatokat is elkezdte már a NÉBIH.

Elég baj, hogy a hazai fajtakísérletekben eddig nem szerepelt a császárfa. Már régen benne kellett volna lennie. Az oxyfa múltja Magyarországon csak 1-2 év, de a többi császárfafajta már 8-10 éve itt van. A kiváló eredményeket elért magyar nemesítés miatt nem foglalkozik ezzel a lehetőséggel?

Borovics Attila cikke (Erdészeti Lapok, CXLVII. évf. 11. szám) valóban nagyon jól áttekinthető összefoglalást ad a császárfa-kérdésről. Mindenben egyet lehet érteni a cikkben leírtakkal, csakhogy akkor a *Paulownia in vitro 112* (azaz az oxyfa) még nem volt a színen, a többi császárfafajtáról meg nem állította senki, hogy nem özönnövények. A másik gond az, hogy igaz ugyan, hogy az oxyfából nem szabad sem erdőt, sem energetikai ültetvényt létesíteni, de bármilyen más szabad (merthogy semmi nem tiltja).

A Kék bolygó (2015. okt. 10.) riportjában Borovics Attila azt mondta, hogy „addig, amíg ezeket a veszélyes tulajdonságait nem tisztázzuk, addig nem szabadna nagy tömegben, elegyetlenül több tíz, vagy akár száz hektárnyi területen ültetni ezeket a növényeket.” Teljesen igaza van, csakhogy ezzel már elkéstünk. Magyarországon ma már milliós nagyságrendben ültettek el különféle császárfacsemeteket. A jogszabályok erre lehetőséget adnak. Nem tudom, kinek kellett volna előre látni ezeket a problémákat, kinek kellett volna előre gondolkodva elindítani a szükséges kísérleteket, vizsgálatokat (esetleg a potenciális termelőkkel, forgalmazókkal együttműködve) és kezdeményezni azt, hogy a jogszabályok ezt a helyzetet ne tegyék lehetővé. Most már csak szaladunk az események után.

Sajnos ennél sokkal nagyobb gondok is előfordulnak, amelyekkel senki sem törődik. Nem tudom, mennyire közis-

mert, de a bálványfából is létesíthet bárki Magyarországon ültetvényt (legfeljebb nem nevezi sem erdőnek, sem energetikai ültetvénynek). A bálványfa szaporítóanyaga szabadon forgalmazható a faiskolákban és kapható is, miként néhány, az interneten is elérhető árjegyzék is tanúsítja. Eddig – magamon kívül – senkit nem találtam, akit ez zavart volna. De az özönnövénynek tartott zöld juhar, gyalogakác, selyemkóró, nyugati ostorfa, keskenylevelű ezüstfa, kései meggy, magas aranyvessző is megtalálható a növényi szaporítóanyagot árusító magyar cégek kínálatában.

Lehet, hogy egy „jó kezdeményezés” volt az oxyfa behozatala Magyarországra (bár én ebben nem vagyok ennyire biztos), ami rosszul lett előkészítve. Én az általam leírt minden szóért és minden tévedésért is felelősséget vállalok, minden állításomra be tudom mutatni a forrást.

A teljes bizonyosságú adatok hiányában marad a mások adataiban való hit. Kinek lehet jobban hinni: egy spanyol, vagy egy magyar kutatónak? Én – egyelőre – mindkettőnek hiszek. Az oxyfa-kérdésnek van (vagy hamarosan lesz) olyan súlya, hogy az erdészársadalom már most megérdemelje a tájékoztatást, még akkor is, ha ez nem szolgál (még) autentikus adatokkal. Egyébként nem hiszem, hogy a magyar erdészeket olyan könnyű megtéveszteni. Ők többségükben pontosan ismerik a jogi lehetőségeket és a magyarországi termőhelyi adottságokat.

A másik, feltehetőleg humorosnak szánt címmel és bevezetővel megjelent kritikára nem érdemes sok szót vesztegetni. Csak néhány megjegyzés:

A smaragdfláról én sem tudom, hogy „pontosan milyen” származék, így nem is írok róla.

Ha a *Populus x euramericana (Dode) Guinier cv. I-214* nevű nyárfaklont hívhatjuk olasznyárnak, akkor a *Paulownia Clone in Vitro 112* nevű klón rövid neve miatt ne lehetne oxyfa?

A cikk nagy része a kételyekkel foglalkozik, miként az általam írt cikk is. Ezt mutatja a cikkemben a 6 kérdőjel, 3 talán, számtalan, az ismereteink hiányosságára utaló kifejezés (nem lehet, nem tudhatjuk stb.).

Én ezt írtam a cikkemben: „A fentieket végiggondolva egyértelmű, hogy az oxyfa magyarországi elterjesztésének lehetőségeivel foglalkozni kell.” Nagyon sajnálom, aki úgy véli, hogy ez a mondat hiteltelené teszi az erdészszakmát.

Tudom, sokszor nehéz az újat befogadni, nehéz a korábban már jól bejáratott módszereken változtatni, de a világ változik körülöttünk és az eljárásainknak is változni kell. A megszokotthoz történő ragaszkodás nem oldja meg mindig a gondokat. A gúnyolódás és lejáratás helyett bizalom, együttműködés, kölcsönös segítség kellene.

Keresztes György
okl. erdőmérnök